

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการสถาบันเอเชียศึกษา ปี 2558

“เอเชีย: พลวัต และความเปลี่ยนแปลง”

วันอังคารที่ 30 มิถุนายน 2558 เวลา 8.00 - 16.00 น.

ห้องประชุมจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปก - ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

อาเซียนกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่: พัฒนาการและความท้าทาย : โดย คุณสุภาศพรณ ตั้งตรงไพโรจน์

เสนอข้อคิดเห็น : พันเอก ดร. นเรศน์ วงศ์สุวรรณ (รองผู้อำนวยการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการ กองทัพไทย)

นโยบายจีนต่อพื้นที่ GMS : โดย คุณวรรณรัตน์ ท่าห้อง

เสนอข้อคิดเห็น : อาจารย์ ดร. สิทธิพล เครือรัฐติกาล (วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

วิกฤติการเมืองฮ่องกง : โดย คุณสิริธร โกวิทวิธรรม

เสนอข้อคิดเห็น : อาจารย์ ดร.ศิริเพชร ทฤษฏนาวดี (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับไทยภายใต้รัฐบาล : โดย คุณชปา จิตต์ประทุม
นายนาณิบ รอชีก กับ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

เสนอข้อคิดเห็น : รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์ (ที่ปรึกษาสถาบันเอเชียศึกษา)

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับมุสลิมในแผ่นดินไทย : โดย คุณดลยา เทียนทอง

เสนอข้อคิดเห็น : คุณตรีวิทย์ วินิชสำเภาทิพย์ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.))

แรงงานไทยกับการปรับตัวบนแผ่นดินเกิด : โดย คุณวรัญญา จิตต์ผ่อง

เสนอข้อคิดเห็น : คุณวิไลวรรณ แซ่เตีย (สหภาพแรงงานไทย)

บทคัดย่อ

อาเซียนกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่: พัฒนาการและความท้าทาย

คุณสุภาภรณ์ ตังตรงไพโรจน์

นักวิจัยสถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดด้านความมั่นคงในภูมิภาคได้เปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เน้นเรื่องความมั่นคงของชาติ รัฐชาติ อำนาจอธิปไตย กำลังของกองทัพและยุทธโศปกรณ์ มาให้ความสำคัญกับผลกระทบที่มีต่อความมั่นคงของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่องรุนแรง อาทิ ภัยจากการก่อการร้ายข้ามชาติ ภัยจากอาชญากรรมข้ามชาติ ภัยจากยาเสพติด ภัยจากการค้ามนุษย์ ภัยจากการฟอกเงิน ภัยจากการลักลอบขนส่งและค้าอาวุธและสิ่งผิดกฎหมาย รวมไปถึงภัยคุกคามด้านความมั่นคงอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของประชากร เช่น ภัยจากโรคติดต่อ เป็นต้น การมองประเด็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ของอาเซียน ไม่ใช่การมีนโยบายความมั่นคงร่วมกัน แต่มีความพยายามแสวงหาจุดยืนร่วมกันเพื่อแสดงออกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการตอบโต้ต่อสถานการณ์และบริบทด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาและทำความเข้าใจถึงบริบทด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการวิเคราะห์พัฒนาการและความท้าทายในความร่วมมือด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ของอาเซียน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเชื่อมโยงไปสู่การศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มความร่วมมืออาเซียนในด้านดังกล่าวต่อไป

บทคัดย่อ

ความสำคัญของ GMS ต่อยุทธศาสตร์จีน

คุณวรรณรัตน์ ท่าห้อง

นักวิจัยศูนย์จีนศึกษา

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจุบัน จีนได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจที่จีนมักใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เป็นต้นว่าผลประโยชน์ทางการค้า การให้ความช่วยเหลือ โดยจีนได้ใช้แนวทางดังกล่าวในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคฯ มาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 กระนั้น แม้เศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยหลักที่จีนใช้ในการดำเนินนโยบายกับต่างประเทศ แต่ก็มีปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์จีนกับประเทศอนุภูมิภาคฯ เพียงปัจจัยเดียว

หากแบ่งมิติการมองออกเป็นสองระดับจะพบว่า อนุภูมิภาคฯ ไม่ได้มีความสำคัญต่อจีนทั้งประเทศในมิติเศรษฐกิจเท่ากับที่มีความสำคัญในมิติที่มีใช้เศรษฐกิจอื่นซึ่งจะส่งผลโดยอ้อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย โดยในมิติที่มีใช้เศรษฐกิจนั้น อนุภูมิภาคฯ สำคัญต่อจีนทั้งประเทศหลายประการอันได้แก่ การเป็นเส้นทางออกสู่เอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเส้นทางลำเลียงพลังงานและแหล่งสำรองพลังงาน เป็นแหล่งทรัพยากรและอาหาร รวมถึงยังสำคัญต่อจีนในการดำเนินการเมืองระหว่างประเทศในประเด็นข้อพิพาทในทะเลจีนใต้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของอนุภูมิภาคฯ ต่อยูนนานซึ่งรัฐบาลกลางกำหนดให้เป็นมณฑลเมืองหัวสะพานสู่อนุภูมิภาคฯ นั้นเด่นชัดทั้งในมิติเศรษฐกิจและมิติที่มีใช้เศรษฐกิจ ยกเว้นเพียงประเด็นการเมืองระหว่างประเทศเท่านั้นที่รัฐบาลยูนนานมิได้มีบทบาทและความเกี่ยวข้องโดยตรง

บทความชิ้นนี้จึงต้องการแสดงให้เห็นว่าความสำคัญของอนุภูมิภาคฯ ที่มีต่อจีนแตกต่างกันแล้วแต่ว่าจะมองในระดับใด พร้อมกับชี้ให้เห็นลำดับพัฒนาการของยุทธศาสตร์จีนในระดับรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นที่มีต่ออนุภูมิภาคฯ การทำความเข้าใจต่อบทบาทและความสำคัญของตนในการสร้างความสัมพันธ์กับจีนแต่ละระดับจะทำให้รู้เท่าทันและวางยุทธศาสตร์ของประเทศให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

บทคัดย่อ

วิกฤติการเมืองฮ่องกง

คุณสิริธร โกวิทวีระธรรม

นักวิจัยศูนย์จีนศึกษา

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การคืนเกาะฮ่องกงที่ถูกเช่าโดยอังกฤษเป็นเวลา 99 ปีสู่จีนในปี 1997 เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวฮ่องกงและสถานะทางเศรษฐกิจของฮ่องกงในยุคเปลี่ยนผ่านและให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น จีนในสมัยเติ้งเสี่ยวผิงจึงได้เสนอว่าจะปกครองฮ่องกงด้วยแนวคิด “หนึ่งประเทศ สองระบบ” โดยฮ่องกงจะมีฐานะเป็น “เขตบริหารพิเศษฮ่องกง (Hong Kong Special Administrative Region; HKSAR)” ที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลางที่กรุงปักกิ่ง มีอำนาจปกครองตนเอง ยกเว้นด้านการต่างประเทศ และการป้องกันประเทศที่จะเป็นอำนาจของรัฐบาลกลาง ส่วนระบบเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชาวฮ่องกงจะยังคงเดิม โดยจะคงนโยบายนี้ไว้เป็นเวลา 50 ปี หลังจากฮ่องกงคืนสู่อ้อมอกจีน มีการชุมนุมประท้วงทางการเมืองหรือรำลึกเหตุการณ์เทียนอันเหมินอยู่ทุกปี แต่ก็ไม่ได้ใหญ่โตเท่าใดนัก จนมาถึงการประท้วงในปี 2014 ซึ่งถือเป็นครั้งใหญ่ที่สุดนับจากปี 1997 มูลเหตุของการประท้วงครั้งนี้เกิดจากการความไม่พอใจที่รัฐบาลจีนแทรกแซงการเลือกตั้งผู้ว่าการฮ่องกงที่จะเกิดขึ้นในปี 2017 ที่กำหนดให้ผู้สมัครชิงตำแหน่งผู้ว่าการฮ่องกงจะต้องถูกกลั่นกรองจากคณะกรรมการเลือกตั้ง (Election Committee) ก่อนถึงจะได้เป็นผู้สมัครตัวจริง และค่อยให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้

กลุ่มแกนนำประท้วงประกอบด้วย กลุ่มสกอล่าริซึม (Scholarism) นำโดยนายโจชัว หว่อง กลุ่มสหพันธ์นักศึกษาฮ่องกง และกลุ่ม Occupy Central with Love and Peace ต่อมาการประท้วงนี้ถูกเรียกว่า ออกคิวยาย เซ็นทรัล ผู้ชุมนุมเรียกร้องให้การเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในปี 2017 มีความเป็นประชาธิปไตย ไม่ต้องการผู้ว่าที่มาจากพรรคการเมืองจากรัฐบาลจีน การประท้วงแผ่กว้างขึ้นจนมีผู้ร่วมชุมนุมมากเป็นประวัติการณ์ แม้พลเมืองฮ่องกงจะลุกฮือขึ้นครั้งใหญ่ นับเป็นเผชิญกับความท้าทายครั้งใหญ่ต่อการปกครองฮ่องกง ซึ่งทั่วโลกล้วนจับตามองว่ารัฐบาลจีนจะดำเนินการต่อกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างไร

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับไทยภายใต้รัฐบาลนายนาอูบ รอซก กับ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

คุณชปา จิตต์ประทุม

นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากรายงานผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียในช่วงปี 2004 – 2006 พบว่าปัจจัยที่ทำให้มิตรภาพระหว่างมาเลเซียกับไทยเกิดระลอกขึ้น เกิดจากนโยบายการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่ไม่สามารถลดระดับความรุนแรงได้

บทบาทของมาเลเซียต่อภาคใต้ของไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน และในฐานะเพื่อนบ้านมุสลิมภาคใต้ได้กลายมาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและสลับซับซ้อน ในความคิดของมาเลเซียแล้ว มาเลเซียไม่ต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยไม่ได้รับเชิญแต่ความคิดเรื่องอูมะฮะฮ์ (ประชาคมมุสลิม) เป็นเรื่องสำคัญในการวางนโยบายต่างประเทศของมาเลเซีย

เมื่อรัฐบาลไทยภายใต้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาภาคใต้ผ่าน ‘กระบวนการพูดคุยสันติภาพ’ กับกลุ่มบีอาร์เอ็น โดยความร่วมมือของรัฐบาลมาเลเซียในฐานะ ‘ผู้อำนวยความสะดวก’ จนกระทั่งมีการลงนามอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2013 นั้น ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีต่อเนื่อง

ห้วงเวลาเดียวกัน สภาพสังคมและสถานการณ์การเมืองภายในประเทศไทยมีการแตกแยกทางความคิด แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายจนยากที่จะคืนเข้าสู่ภาวะปกติ ส่งผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่จะนำไปสู่เป้าหมายการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2015 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกตัดสินใจเข้ายึดอำนาจการปกครอง ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2014 และตั้งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. เพื่อเรียกคืนความมั่นคงของประเทศ ซึ่งต่อมาได้รับสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ส่งผลต่อการเมืองระหว่างประเทศที่ยอมรับการบริหารประเทศที่มาจากกระบวนการประชาธิปไตย

มาเลเซียเป็นประเทศแรกที่ปรากฏตัวเข้ามาเยือนข้างไทย โดยการเยือนของผู้บัญชาการทหารสูงสุด (3-4 มิถุนายน 2014) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (16-17 มิถุนายน 2014) ได้สร้างความรู้สึกให้กับไทยถึง ‘ความเป็นมิตร’, ‘เพื่อนเข้าใจเพื่อน’ บนความสัมพันธ์ที่กระชับแน่นได้อย่างมาก

ภายหลังการรัฐประหาร คสช. ได้เดินทางจัดระเบียบสังคม เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปประเทศ โดยจัดตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อสรรหานายกรัฐมนตรีคนใหม่ และที่ประชุมมีมติเสนอชื่อ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับสนองพระบรมราชโองการในวันที่ 25 สิงหาคม 2014 และเยือนมาเลเซียในวันที่ 1 ธันวาคม 2014

ภายใต้บริบทข้างต้น การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับไทยภายใต้รัฐบาลนายนาอูบ รอซกกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ของไทยจะเป็นอย่างไรนั้น การศึกษาในที่นี้ จะศึกษาถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของมาเลเซีย

ผลการศึกษาในกรอบเวลาดังแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม 2014 พบว่า

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่สภาพแวดล้อมทางการเมืองภายในของมาเลเซียที่ให้ความสำคัญกับความผูกพันด้านเชื้อชาติ ศาสนา เป็นปัจจัยหลักที่มาเลเซียคำนึงถึงอย่างมาก มาเลเซียจึงต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะหากปัญหาภาคใต้ของไทยลุกลามขยายวงกว้างจนพัฒนาไปสู่ระดับสากลที่ทำให้ชาติตะวันตกเช่นสหรัฐฯ เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่มาเลเซียไม่ปรารถนา เพราะจะกระทบต่อมาเลเซียและภูมิภาคนี้

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่สภาพแวดล้อมของการเมืองระหว่างประเทศในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ได้แก่ความพยายามกลับเข้ามามีอิทธิพลของมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีน และอินเดีย และความคืบหน้าของพัฒนาการอาเซียนไปสู่การเป็นประชาคมในปี 2015 อาเซียนได้วางรากฐานสำหรับสันติภาพและเสถียรภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาคด้วยการเชื่อมโยงในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น สนองตอบและสามารถจัดการกับความท้าทายร่วมกัน ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์กับประชาคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

สัมมนาวิชาการสถาบันเอเชียศึกษา ปี 2558

“เอเชีย: พลวัต และความเปลี่ยนแปลง”

วันอังคารที่ 30 มิถุนายน 2558 เวลา 8.00 - 16.00 น.

ณ ห้องประชุมจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปก - ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับมุสลิมในแผ่นดินไทย

คุณดลยา เทียนทอง

นักวิจัยศูนย์มุสลิมศึกษา

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชกรณียกิจนานัปการเกี่ยวกับมุสลิมในแผ่นดินไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุขประชาชนมุสลิมที่มีฐานะยากจนและอาศัยอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร บทความวิชาการ เรื่อง “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับมุสลิมในแผ่นดินไทย” จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระมหากรุณาธิคุณในการจัดตั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวกับมุสลิมในแผ่นดินไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวกับมุสลิมในแผ่นดินไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับดินและน้ำ อันเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรและประมงของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนรวมถึงเป็นการส่งเสริมรายได้และพัฒนาครัวเรือนที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

บทคัดย่อ

แรงงานไทยกับการปรับตัวบนแผ่นดินเกิด

คุณวรัญญา จิตต์ผ่อง

นักวิจัยศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากทิศทางการพัฒนาประเทศตลอดสี่ทศวรรษที่ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมและการลงทุน เกิดการปฏิวัติระบบการผลิตในภาคเกษตรกรรม สร้างให้เกิดแรงงานส่วนเกินในภาคการผลิต แต่ในขณะเดียวกันในภาคอุตสาหกรรมในยุคแรกเอง ก็มีความต้องการกำลังแรงงานเพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการผลิตแบบ mass product ที่มีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดด เกิดเป็นกระแสการย้ายถิ่นภายในประเทศขึ้นระหว่างเมืองใหญ่และชนบท

การเดินทางของคนในชนบทเข้าสู่เมืองจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระแสการย้ายถิ่นภายในประเทศตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเมื่อมองผ่านสถิติการย้ายเข้า-ออก ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เห็นได้ว่าจำนวนผู้ย้ายเข้าและจำนวนผู้ย้ายออกปรับเปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกันตลอดช่วงเวลาสิบปี มีเพียงปี พ.ศ. 2547 เท่านั้นที่มีจำนวนผู้ย้ายออกเพิ่มสูงกว่าผู้ย้ายเข้า และมีแนวโน้มที่ลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีว่ามีผู้คนอีกจำนวนมากที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานโดยไม่แจ้งต่อกรมการปกครอง หรือที่เรียกว่ากลุ่มประชากรแฝง (Non-register population) มีการประมาณการจำนวนประชากรแฝงในพื้นที่กรุงเทพมหานครไว้สูงถึง 3.1 ล้านคน

บทความนี้จึงทำให้เห็นภาพของการย้ายถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นจากต่างจังหวัดเข้าสู่กรุงเทพและปริมณฑล วิถีชีวิต เครือข่ายทางสังคม และทักษะทางการเมืองของผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนการเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมสำหรับผู้ย้ายถิ่น